

Z A K O N

O POTVRĐIVANJU KONVENCIJE SAVETA EVROPE O ZAŠTITI DECE OD SEKSUALNOG ISKORIŠĆAVANJA I SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA

Član 1.

Potvrđuje se Konvencija Saveta Evrope o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, sačinjena 25. oktobra 2007. godine na Lansarotu, u originalu na engleskom i francuskom jeziku.

Član 2.

Tekst Konvencije u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na srpski jezik glasi:

"COUNCIL OF EUROPE CONVENTION ON THE PROTECTION OF CHILDREN AGAINST SEXUAL EXPLOITATION AND SEXUAL ABUSE

Lanzarote, 25.X.2007

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other signatories hereto;

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Considering that every child has the right to such measures of protection as are required by his or her status as a minor, on the part of his or her family, society and the State;

Observing that the sexual exploitation of children, in particular child pornography and prostitution, and all forms of sexual abuse of children, including acts which are committed abroad, are destructive to children's health and psycho-social development;

Observing that the sexual exploitation and sexual abuse of children have grown to worrying proportions at both national and international level, in particular as regards the increased use by both children and perpetrators of information and communication technologies (ICTs), and that preventing and combating such sexual exploitation and sexual abuse of children require international co-operation;

Considering that the well-being and best interests of children are fundamental values shared by all member States and must be promoted without any discrimination;

Recalling the Action Plan adopted at the 3rd Summit of Heads of State and Governments of the Council of Europe (Warsaw, 16-17 May 2005), calling for the elaboration of measures to stop sexual exploitation of children;

Recalling in particular the Committee of Ministers Recommendation No. R (91) 11 concerning sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults, Recommendation Rec(2001)16 on the protection of children against sexual exploitation, and the Convention on Cybercrime (ETS No. 185), especially Article 9 thereof, as well as the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197);

Bearing in mind the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950, ETS No. 5), the revised European Social Charter (1996, ETS No. 163), and the European Convention on the Exercise of Children's Rights (1996, ETS No. 160);

Also bearing in mind the United Nations Convention on the Rights of the Child, especially Article 34 thereof, the Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography, the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, as well as the International Labour Organization Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour;

Bearing in mind the Council of the European Union Framework Decision on combating the sexual exploitation of children and child pornography (2004/68/JHA), the Council of the European Union Framework Decision on the standing of victims in criminal proceedings (2001/220/JHA), and the Council of the European Union Framework Decision on combating trafficking in human beings (2002/629/JHA);

Taking due account of other relevant international instruments and programmes in this field, in particular the Stockholm Declaration and Agenda for Action, adopted at the 1st World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (27-31 August 1996), the Yokohama Global Commitment adopted at the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (17-20 December 2001), the Budapest Commitment and Plan of Action, adopted at the preparatory Conference for the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (20-21 November 2001), the United Nations General Assembly Resolution S-27/2 "A world fit for children" and the three-year programme "Building a Europe for and with children", adopted following the 3rd Summit and launched by the Monaco Conference (4-5 April 2006);

Determined to contribute effectively to the common goal of protecting children against sexual exploitation and sexual abuse, whoever the perpetrator may be, and of providing assistance to victims;

Taking into account the need to prepare a comprehensive international instrument focusing on the preventive, protective and criminal law aspects of the fight against all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and setting up a specific monitoring mechanism,

Have agreed as follows:

Chapter I – Purposes, non-discrimination principle and definitions

Article 1 – Purposes

- 1 The purposes of this Convention are to:
  - a prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children;
  - b protect the rights of child victims of sexual exploitation and sexual abuse;
  - c promote national and international co-operation against sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 2 In order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties, this Convention sets up a specific monitoring mechanism.

Article 2 – Non-discrimination principle

The implementation of the provisions of this Convention by the Parties, in particular the enjoyment of measures to protect the rights of victims, shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth, sexual orientation, state of health, disability or other status.

Article 3 – Definitions

For the purposes of this Convention:

- a “child” shall mean any person under the age of 18 years;
- b “sexual exploitation and sexual abuse of children” shall include the behaviour as referred to in Articles 18 to 23 of this Convention;
- c “victim” shall mean any child subject to sexual exploitation or sexual abuse.

Chapter II – Preventive measures

Article 4 – Principles

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and to protect children.

Article 5 –Recruitment, training and awareness raising of persons working in contact with children

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage awareness of the protection and rights of children among persons who have regular contacts with children in the education, health, social protection, judicial and law-enforcement sectors and in areas relating to sport, culture and leisure activities.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons referred to in paragraph 1 have an adequate knowledge of sexual exploitation and sexual abuse of children, of the means to identify them and of the possibility mentioned in Article 12, paragraph 1.

3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with its internal law, to ensure that the conditions to accede to those professions whose exercise implies regular contacts with children ensure that the candidates to these professions have not been convicted of acts of sexual exploitation or sexual abuse of children.

Article 6 – Education for children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that children, during primary and secondary education, receive information on the risks of sexual exploitation and sexual abuse, as well as on the means to protect themselves, adapted to their evolving capacity. This information, provided in collaboration with parents, where appropriate, shall be given within a more general context of information on sexuality and shall pay special attention to situations of risk, especially those involving the use of new information and communication technologies.

Article 7 - Preventive intervention programmes or measures

Each Party shall ensure that persons who fear that they might commit any of the offences established in accordance with this Convention may have access, where appropriate, to effective intervention programmes or measures designed to evaluate and prevent the risk of offences being committed.

Article 8 – Measures for the general public

- 1 Each Party shall promote or conduct awareness raising campaigns addressed to the general public providing information on the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children and on the preventive measures which can be taken.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent or prohibit the dissemination of materials advertising the offences established in accordance with this Convention.

Article 9 – Participation of children, the private sector, the media and civil society

- 1 Each Party shall encourage the participation of children, according to their evolving capacity, in the development and the implementation of state policies, programmes or others initiatives concerning the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 2 Each Party shall encourage the private sector, in particular the information and communication technology sector, the tourism and travel industry and the banking and finance sectors, as well as civil society, to participate in the elaboration and implementation of policies to prevent sexual exploitation and sexual abuse of children and to implement internal norms through self-regulation or co-regulation.
- 3 Each Party shall encourage the media to provide appropriate information concerning all aspects of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the independence of the media and freedom of the press.
- 4 Each Party shall encourage the financing, including, where appropriate, by the creation of funds, of the projects and programmes carried out by civil society aiming at preventing and protecting children from sexual exploitation and sexual abuse.

Chapter III – Specialised authorities and co-ordinating bodies

Article 10 – National measures of co-ordination and collaboration

- 1 Each Party shall take the necessary measures to ensure the co-ordination on a national or local level between the different agencies in charge of the protection from, the prevention of and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children, notably the education sector, the health sector, the social services and the law-enforcement and judicial authorities.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to set up or designate:
  - a independent competent national or local institutions for the promotion and protection of the rights of the child, ensuring that they are provided with specific resources and responsibilities;
  - b mechanisms for data collection or focal points, at the national or local levels and in collaboration with civil society, for the purpose of observing and evaluating the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the requirements of personal data protection.
- 3 Each Party shall encourage co-operation between the competent state authorities, civil society and the private sector, in order to better prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.

Chapter IV – Protective measures and assistance to victims

Article 11 – Principles

- 1 Each Party shall establish effective social programmes and set up multidisciplinary structures to provide the necessary support for victims, their close relatives and for any person who is responsible for their care.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that when the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, the protection and assistance measures provided for children shall be accorded to him or her pending verification of his or her age.

Article 12 – Reporting suspicion of sexual exploitation or sexual abuse

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the confidentiality rules imposed by internal law on certain professionals called upon to work in contact with children do not constitute an obstacle to the possibility, for those professionals, of their reporting to the services responsible for child protection any situation where they have reasonable grounds for believing that a child is the victim of sexual exploitation or sexual abuse.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage any person who knows about or suspects, in good faith, sexual exploitation or sexual abuse of children to report these facts to the competent services.

Article 13 – Helplines

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage and support the setting up of information services, such as telephone or Internet helplines, to provide advice to callers, even confidentially or with due regard for their anonymity.

Article 14 – Assistance to victims

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to assist victims, in the short and long term, in their physical and psycho-social recovery. Measures taken pursuant to this paragraph shall take due account of the child's views, needs and concerns.
- 2 Each Party shall take measures, under the conditions provided for by its internal law, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations or other elements of civil society engaged in assistance to victims.
- 3 When the parents or persons who have care of the child are involved in his or her sexual exploitation or sexual abuse, the intervention procedures taken in application of Article 11, paragraph 1, shall include:
  - the possibility of removing the alleged perpetrator;
  - the possibility of removing the victim from his or her family environment.
The conditions and duration of such removal shall be determined in accordance with the best interests of the child.
- 4 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons who are close to the victim may benefit, where appropriate, from therapeutic assistance, notably emergency psychological care.

Chapter V – Intervention programmes or measures

Article 15 – General principles

- 1 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, effective intervention programmes or measures for the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2, with a view to preventing and minimising the risks of repeated offences of a sexual nature against children. Such programmes or measures shall be accessible at any time during the proceedings, inside and outside prison, according to the conditions laid down in internal law.
- 2 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, the development of partnerships or other forms of co-operation between the competent authorities, in particular health-care services and the social services, and the judicial authorities and other bodies responsible for following the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2.
- 3 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the dangerousness and possible risks of repetition of the offences established in accordance with this Convention, by the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2, with the aim of identifying appropriate programmes or measures.
- 4 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the effectiveness of the programmes and measures implemented.

Article 16 – Recipients of intervention programmes and measures

- 1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons subject to criminal proceedings for any of the offences established in accordance with this Convention may have access to the programmes or measures mentioned in Article 15, paragraph 1, under conditions which are neither detrimental nor contrary to the rights of the defence and to the requirements of a fair and impartial trial, and particularly with due respect for the rules governing the principle of the presumption of innocence.
- 2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons convicted of any of the offences established in accordance with this Convention may have access to the programmes or measures mentioned in Article 15, paragraph 1.
- 3 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that intervention programmes or measures are developed or adapted to meet the developmental needs of children who sexually offend, including those who are below the age of criminal responsibility, with the aim of addressing their sexual behavioural problems.

Article 17 – Information and consent

- 1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that the persons referred to in Article 16 to whom intervention programmes or measures have been proposed are fully informed of the reasons for the proposal and consent to the programme or measure in full knowledge of the facts.
- 2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons to whom intervention programmes or measures have been proposed may refuse them and, in the case of convicted persons, that they are made aware of the possible consequences a refusal might have.

Chapter VI – Substantive criminal law

Article 18 – Sexual abuse

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
  - a engaging in sexual activities with a child who, according to the relevant provisions of national law, has not reached the legal age for sexual activities;
  - b engaging in sexual activities with a child where:
    - use is made of coercion, force or threats; or
    - abuse is made of a recognised position of trust, authority or influence over the child, including within the family; or
    - abuse is made of a particularly vulnerable situation of the child, notably because of a mental or physical disability or a situation of dependence.
- 2 For the purpose of paragraph 1 above, each Party shall decide the age below which it is prohibited to engage in sexual activities with a child.
- 3 The provisions of paragraph 1.a are not intended to govern consensual sexual activities between minors.

Article 19 – Offences concerning child prostitution

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
  - a recruiting a child into prostitution or causing a child to participate in prostitution;
  - b coercing a child into prostitution or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;
  - c having recourse to child prostitution.
- 2 For the purpose of the present article, the term “child prostitution” shall mean the fact of using a child for sexual activities where money or any other form of remuneration or consideration is given or promised as payment, regardless if this payment, promise or consideration is made to the child or to a third person.

Article 20 – Offences concerning child pornography

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct, when committed without right, is criminalised:
  - a producing child pornography;
  - b offering or making available child pornography;
  - c distributing or transmitting child pornography;
  - d procuring child pornography for oneself or for another person;
  - e possessing child pornography;
  - f knowingly obtaining access, through information and communication technologies, to child pornography.

- 2 For the purpose of the present article, the term “child pornography” shall mean any material that visually depicts a child engaged in real or simulated sexually explicit conduct or any depiction of a child’s sexual organs for primarily sexual purposes.
- 3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.a and e to the production and possession of pornographic material:
  - consisting exclusively of simulated representations or realistic images of a non-existent child;
  - involving children who have reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, where these images are produced and possessed by them with their consent and solely for their own private use.
- 4 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.f.

Article 21 – Offences concerning the participation of a child in pornographic performances

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
  - a recruiting a child into participating in pornographic performances or causing a child to participate in such performances;
  - b coercing a child into participating in pornographic performances or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;
  - c knowingly attending pornographic performances involving the participation of children.
- 2 Each Party may reserve the right to limit the application of paragraph 1.c to cases where children have been recruited or coerced in conformity with paragraph 1.a or b.

Article 22 – Corruption of children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional causing, for sexual purposes, of a child who has not reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, to witness sexual abuse or sexual activities, even without having to participate.

Article 23 – Solicitation of children for sexual purposes

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional proposal, through information and communication technologies, of an adult to meet a child who has not reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, for the purpose of committing any of the offences established in accordance with Article 18, paragraph 1.a, or Article 20, paragraph 1.a, against him or her, where this proposal has been followed by material acts leading to such a meeting.

Article 24 – Aiding or abetting and attempt

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, attempts to commit the offences established in accordance with this Convention.

- 3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 2 to offences established in accordance with Article 20, paragraph 1.b, d, e and f, Article 21, paragraph 1.c, Article 22 and Article 23.

Article 25 – Jurisdiction

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed:
  - a in its territory; or
  - b on board a ship flying the flag of that Party; or
  - c on board an aircraft registered under the laws of that Party; or
  - d by one of its nationals; or
  - e by a person who has his or her habitual residence in its territory.
- 2 Each Party shall endeavour to take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention where the offence is committed against one of its nationals or a person who has his or her habitual residence in its territory.
- 3 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the jurisdiction rules laid down in paragraph 1.e of this article.
- 4 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21, paragraph 1.a and b, of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraph 1.d is not subordinated to the condition that the acts are criminalised at the place where they were performed.
- 5 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right to limit the application of paragraph 4 of this article, with regard to offences established in accordance with Article 18, paragraph 1.b, second and third indents, to cases where its national has his or her habitual residence in its territory.
- 6 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21 of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraphs 1.d and e is not subordinated to the condition that the prosecution can only be initiated following a report from the victim or a denunciation from the State of the place where the offence was committed.
- 7 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over the offences established in accordance with this Convention, in cases where an alleged offender is present on its territory and it does not extradite him or her to another Party, solely on the basis of his or her nationality.
- 8 When more than one Party claims jurisdiction over an alleged offence established in accordance with this Convention, the Parties involved shall,

where appropriate, consult with a view to determining the most appropriate jurisdiction for prosecution.

- 9 Without prejudice to the general rules of international law, this Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with its internal law.

Article 26 – Corporate liability

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable for an offence established in accordance with this Convention, committed for its benefit by any natural person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:
  - a power of representation of the legal person;
  - b an authority to take decisions on behalf of the legal person;
  - c an authority to exercise control within the legal person.
- 2 Apart from the cases already provided for in paragraph 1, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a natural person referred to in paragraph 1 has made possible the commission of an offence established in accordance with this Convention for the benefit of that legal person by a natural person acting under its authority.
- 3 Subject to the legal principles of the Party, the liability of a legal person may be criminal, civil or administrative.
- 4 Such liability shall be without prejudice to the criminal liability of the natural persons who have committed the offence.

Article 27 – Sanctions and measures

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the offences established in accordance with this Convention are punishable by effective, proportionate and dissuasive sanctions, taking into account their seriousness. These sanctions shall include penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that legal persons held liable in accordance with Article 26 shall be subject to effective, proportionate and dissuasive sanctions which shall include monetary criminal or non-criminal fines and may include other measures, in particular:
  - a exclusion from entitlement to public benefits or aid;
  - b temporary or permanent disqualification from the practice of commercial activities;
  - c placing under judicial supervision;
  - d judicial winding-up order.
- 3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to:
  - a provide for the seizure and confiscation of:
    - goods, documents and other instrumentalities used to commit the offences established in accordance with this Convention or to facilitate their commission;

- proceeds derived from such offences or property the value of which corresponds to such proceeds;
  - b enable the temporary or permanent closure of any establishment used to carry out any of the offences established in accordance with this Convention, without prejudice to the rights of *bona fide* third parties, or to deny the perpetrator, temporarily or permanently, the exercise of the professional or voluntary activity involving contact with children in the course of which the offence was committed.
- 4 Each Party may adopt other measures in relation to perpetrators, such as withdrawal of parental rights or monitoring or supervision of convicted persons.
  - 5 Each Party may establish that the proceeds of crime or property confiscated in accordance with this article can be allocated to a special fund in order to finance prevention and assistance programmes for victims of any of the offences established in accordance with this Convention.

Article 28 – Aggravating circumstances

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following circumstances, in so far as they do not already form part of the constituent elements of the offence, may, in conformity with the relevant provisions of internal law, be taken into consideration as aggravating circumstances in the determination of the sanctions in relation to the offences established in accordance with this Convention:

- a the offence seriously damaged the physical or mental health of the victim;
- b the offence was preceded or accompanied by acts of torture or serious violence;
- c the offence was committed against a particularly vulnerable victim;
- d the offence was committed by a member of the family, a person cohabiting with the child or a person having abused his or her authority;
- e the offence was committed by several people acting together;
- f the offence was committed within the framework of a criminal organisation;
- g the perpetrator has previously been convicted of offences of the same nature.

Article 29 – Previous convictions

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to provide for the possibility to take into account final sentences passed by another Party in relation to the offences established in accordance with this Convention when determining the sanctions.

Chapter VII – Investigation, prosecution and procedural law

Article 30 – Principles

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations and criminal proceedings are carried out in the best interests and respecting the rights of the child.
- 2 Each Party shall adopt a protective approach towards victims, ensuring that the investigations and criminal proceedings do not aggravate the trauma

experienced by the child and that the criminal justice response is followed by assistance, where appropriate.

- 3 Each Party shall ensure that the investigations and criminal proceedings are treated as priority and carried out without any unjustified delay.
- 4 Each Party shall ensure that the measures applicable under the current chapter are not prejudicial to the rights of the defence and the requirements of a fair and impartial trial, in conformity with Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.
- 5 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with the fundamental principles of its internal law:
  - to ensure an effective investigation and prosecution of offences established in accordance with this Convention, allowing, where appropriate, for the possibility of covert operations;
  - to enable units or investigative services to identify the victims of the offences established in accordance with Article 20, in particular by analysing child pornography material, such as photographs and audiovisual recordings transmitted or made available through the use of information and communication technologies.

Article 31 – General measures of protection

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to protect the rights and interests of victims, including their special needs as witnesses, at all stages of investigations and criminal proceedings, in particular by:
  - a informing them of their rights and the services at their disposal and, unless they do not wish to receive such information, the follow-up given to their complaint, the charges, the general progress of the investigation or proceedings, and their role therein as well as the outcome of their cases;
  - b ensuring, at least in cases where the victims and their families might be in danger, that they may be informed, if necessary, when the person prosecuted or convicted is released temporarily or definitively;
  - c enabling them, in a manner consistent with the procedural rules of internal law, to be heard, to supply evidence and to choose the means of having their views, needs and concerns presented, directly or through an intermediary, and considered;
  - d providing them with appropriate support services so that their rights and interests are duly presented and taken into account;
  - e protecting their privacy, their identity and their image and by taking measures in accordance with internal law to prevent the public dissemination of any information that could lead to their identification;
  - f providing for their safety, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation, retaliation and repeat victimisation;
  - g ensuring that contact between victims and perpetrators within court and law enforcement agency premises is avoided, unless the competent authorities establish otherwise in the best interests of the child or when the investigations or proceedings require such contact.

- 2 Each Party shall ensure that victims have access, as from their first contact with the competent authorities, to information on relevant judicial and administrative proceedings.
- 3 Each Party shall ensure that victims have access, provided free of charge where warranted, to legal aid when it is possible for them to have the status of parties to criminal proceedings.
- 4 Each Party shall provide for the possibility for the judicial authorities to appoint a special representative for the victim when, by internal law, he or she may have the status of a party to the criminal proceedings and where the holders of parental responsibility are precluded from representing the child in such proceedings as a result of a conflict of interest between them and the victim.
- 5 Each Party shall provide, by means of legislative or other measures, in accordance with the conditions provided for by its internal law, the possibility for groups, foundations, associations or governmental or non-governmental organisations, to assist and/or support the victims with their consent during criminal proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.
- 6 Each Party shall ensure that the information given to victims in conformity with the provisions of this article is provided in a manner adapted to their age and maturity and in a language that they can understand.

Article 32 – Initiation of proceedings

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations or prosecution of offences established in accordance with this Convention shall not be dependent upon the report or accusation made by a victim, and that the proceedings may continue even if the victim has withdrawn his or her statements.

Article 33 – Statute of limitation

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the statute of limitation for initiating proceedings with regard to the offences established in accordance with Articles 18, 19, paragraph 1.a and b, and 21, paragraph 1.a and b, shall continue for a period of time sufficient to allow the efficient starting of proceedings after the victim has reached the age of majority and which is commensurate with the gravity of the crime in question.

Article 34 – Investigations

- 1 Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that persons, units or services in charge of investigations are specialised in the field of combating sexual exploitation and sexual abuse of children or that persons are trained for this purpose. Such units or services shall have adequate financial resources.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that uncertainty as to the actual age of the victim shall not prevent the initiation of criminal investigations.

Article 35 – Interviews with the child

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that:
  - a interviews with the child take place without unjustified delay after the facts have been reported to the competent authorities;

- b interviews with the child take place, where necessary, in premises designed or adapted for this purpose;
  - c interviews with the child are carried out by professionals trained for this purpose;
  - d the same persons, if possible and where appropriate, conduct all interviews with the child;
  - e the number of interviews is as limited as possible and in so far as strictly necessary for the purpose of criminal proceedings;
  - f the child may be accompanied by his or her legal representative or, where appropriate, an adult of his or her choice, unless a reasoned decision has been made to the contrary in respect of that person.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that all interviews with the victim or, where appropriate, those with a child witness, may be videotaped and that these videotaped interviews may be accepted as evidence during the court proceedings, according to the rules provided by its internal law.
- 3 When the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, the measures established in paragraphs 1 and 2 shall be applied pending verification of his or her age.

Article 36 – Criminal court proceedings

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, with due respect for the rules governing the autonomy of legal professions, to ensure that training on children's rights and sexual exploitation and sexual abuse of children is available for the benefit of all persons involved in the proceedings, in particular judges, prosecutors and lawyers.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure, according to the rules provided by its internal law, that:
- a the judge may order the hearing to take place without the presence of the public;
  - b the victim may be heard in the courtroom without being present, notably through the use of appropriate communication technologies.

Chapter VIII – Recording and storing of data

Article 37 – Recording and storing of national data on convicted sexual offenders

- 1 For the purposes of prevention and prosecution of the offences established in accordance with this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to collect and store, in accordance with the relevant provisions on the protection of personal data and other appropriate rules and guarantees as prescribed by domestic law, data relating to the identity and to the genetic profile (DNA) of persons convicted of the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, communicate to the Secretary General of the Council of Europe the name and address of a single national authority in charge for the purposes of paragraph 1.
- 3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the information referred to in paragraph 1 can be transmitted to the

competent authority of another Party, in conformity with the conditions established in its internal law and the relevant international instruments.

Chapter IX – International co-operation

Article 38 – General principles and measures for international co-operation

- 1 The Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of this Convention, and through the application of relevant applicable international and regional instruments, arrangements agreed on the basis of uniform or reciprocal legislation and internal laws, to the widest extent possible, for the purpose of:
  - a preventing and combating sexual exploitation and sexual abuse of children;
  - b protecting and providing assistance to victims;
  - c investigations or proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims of an offence established in accordance with this Convention in the territory of a Party other than the one where they reside may make a complaint before the competent authorities of their State of residence.
- 3 If a Party that makes mutual legal assistance in criminal matters or extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for legal assistance or extradition from a Party with which it has not concluded such a treaty, it may consider this Convention the legal basis for mutual legal assistance in criminal matters or extradition in respect of the offences established in accordance with this Convention.
- 4 Each Party shall endeavour to integrate, where appropriate, prevention and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children in assistance programmes for development provided for the benefit of third states.

Chapter X – Monitoring mechanism

Article 39 – Committee of the Parties

- 1 The Committee of the Parties shall be composed of representatives of the Parties to the Convention.
- 2 The Committee of the Parties shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention for the tenth signatory having ratified it. It shall subsequently meet whenever at least one third of the Parties or the Secretary General so requests.
- 3 The Committee of the Parties shall adopt its own rules of procedure.

Article 40 – Other representatives

- 1 The Parliamentary Assembly of the Council of Europe, the Commissioner for Human Rights, the European Committee on Crime Problems (CDPC), as well as other relevant Council of Europe intergovernmental committees, shall each appoint a representative to the Committee of the Parties.
- 2 The Committee of Ministers may invite other Council of Europe bodies to appoint a representative to the Committee of the Parties after consulting the latter.

- 3 Representatives of civil society, and in particular non-governmental organisations, may be admitted as observers to the Committee of the Parties following the procedure established by the relevant rules of the Council of Europe.
- 4 Representatives appointed under paragraphs 1 to 3 above shall participate in meetings of the Committee of the Parties without the right to vote.

Article 41 – Functions of the Committee of the Parties

- 1 The Committee of the Parties shall monitor the implementation of this Convention. The rules of procedure of the Committee of the Parties shall determine the procedure for evaluating the implementation of this Convention.
- 2 The Committee of the Parties shall facilitate the collection, analysis and exchange of information, experience and good practice between States to improve their capacity to prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 3 The Committee of the Parties shall also, where appropriate:
  - a facilitate the effective use and implementation of this Convention, including the identification of any problems and the effects of any declaration or reservation made under this Convention;
  - b express an opinion on any question concerning the application of this Convention and facilitate the exchange of information on significant legal, policy or technological developments.
- 4 The Committee of the Parties shall be assisted by the Secretariat of the Council of Europe in carrying out its functions pursuant to this article.
- 5 The European Committee on Crime Problems (CDPC) shall be kept periodically informed regarding the activities mentioned in paragraphs 1, 2 and 3 of this article.

Chapter XI – Relationship with other international instruments

Article 42 – Relationship with the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography

This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography, and is intended to enhance the protection afforded by them and develop and complement the standards contained therein.

Article 43 – Relationship with other international instruments

- 1 This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of other international instruments to which Parties to the present Convention are Parties or shall become Parties and which contain provisions on matters governed by this Convention and which ensure greater protection and assistance for child victims of sexual exploitation or sexual abuse.
- 2 The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.

3 Parties which are members of the European Union shall, in their mutual relations, apply Community and European Union rules in so far as there are Community or European Union rules governing the particular subject concerned and applicable to the specific case, without prejudice to the object and purpose of the present Convention and without prejudice to its full application with other Parties.

Chapter XII – Amendments to the Convention

Article 44 – Amendments

- 1 Any proposal for an amendment to this Convention presented by a Party shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by him or her to the member States of the Council of Europe, any signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 45, paragraph 1, and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 46, paragraph 1.
- 2 Any amendment proposed by a Party shall be communicated to the European Committee on Crime Problems (CDPC), which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.
- 3 The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by the CDPC and, following consultation with the non-member States Parties to this Convention, may adopt the amendment.
- 4 The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.
- 5 Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which all Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

Chapter XIII – Final clauses

Article 45 – Signature and entry into force

- 1 This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in its elaboration as well as the European Community.
- 2 This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
- 3 This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which 5 signatories, including at least 3 member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.
- 4 In respect of any State referred to in paragraph 1 or the European Community, which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 46 – Accession to the Convention

- 1 After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member State of the Council of Europe, which has not participated in the elaboration of the Convention, to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.
- 2 In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 47 – Territorial application

- 1 Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.
- 2 Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.
- 3 Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 48 – Reservations

No reservation may be made in respect of any provision of this Convention, with the exception of the reservations expressly established. Any reservation may be withdrawn at any time.

Article 49 – Denunciation

- 1 Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
- 2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 50 – Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 45 and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 46 of:

- a any signature;

- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 45 and 46;
- d any amendment adopted in accordance with Article 44 and the date on which such an amendment enters into force;
- e any reservation made under Article 48;
- f any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 49;
- g any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Lanzarote, this 25th day of October 2007, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community and to any State invited to accede to this Convention.

KONVENCIJA SAVETA EVROPE O ZAŠTITI DECE OD SEKSUALNOG ISKORIŠĆAVANJA I SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA

Države - članice Saveta Evrope i drugi potpisnici ovog dokumenta;

Imajući u vidu da svako dete ima pravo na mere zaštite koje nalaže njegov, odnosno njen status maloletnika, a koje će preduzeti njegova, odnosno njena porodica, društvo i država;

Konstatujući da su seksualno iskorišćavanje dece, posebno dečja pornografija i prostitucija, kao i svi oblici seksualnog zlostavljanja dece, uključujući tu i ona dela koja se počinju u inostranstvu, destruktivni po dečje zdravlje i psihosocijalni razvoj;

Primećujući da su seksualno iskorišćavanje i seksualno zlostavljanje dece do te mere učestali, da su dosegli zabrinjavajuće razmere kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou, posebno kada je reč o tome da i deca i počinioци sve češće koriste informacione i komunikacione tehnologije (IKT), kao i da je za sprečavanje takvog seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i borbu protiv njih neophodna međunarodna saradnja;

Smatrajući da su blagostanje i najbolji interesi dece osnovne vrednosti koje dele sve države-članice i da one moraju biti promovisane bez ikakve diskriminacije;

Podsećajući na Akcioni plan usvojen na Trećem samitu šefova država i vlada Saveta Evrope (Varšava 16-17. maj 2005.) u kome je bio sadržan poziv na razradu mera za zaustavljanje seksualnog iskorišćavanja dece;

Podsećajući pre svega na Preporuku br. R(91) 11 Komiteta ministara u vezi sa seksualnim iskorišćavanjem, pornografijom i prostitucijom dece i mlađih punoletnika, kao i u vezi sa nezakonitom trgovinom (trafikingom) čiji su oni objekat, kao i na Preporuku Rec (2001) 16 o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i na Konvenciju o kibernetičkom kriminalu (ETS br. 185), posebno na član 9. te konvencije, kao i na konvenciju Saveta Evrope o akciji protiv nezakonite trgovine (trafikinga) ljudskim bićima (ETS br. 197);

Imajući na umu Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950. ETS br. 5), revidiranu Evropsku socijalnu povelju (1996. ETS br. 163), kao i Evropsku konvenciju o ostvarivanju dečjih prava (1996. ETS br. 160);

Imajući na umu takođe i Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima deteta, posebno član 34. te konvencije, Opcioni protokol o prodaji dece, o dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji, Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trafikinga ljudskim bićima, prvenstveno ženama i decom, kojim je dopunjena Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, kao i Konvenciju Međunarodne organizacije rada u vezi sa zabranom najgorih vidova dečjeg rada i neposrednom akcijom za otklanjanje tih vidova;

Imajući na umu Okvirnu odluku Saveta Evropske unije o borbi protiv seksualnog iskorišćavanja dece i dečje pornografije (2004/68/JHA), Okvirnu odluku Saveta Evropske unije o položaju žrtava u krivičnom postupku (2001/220/JSA), kao i Okvirnu odluku Saveta Evropske unije o borbi protiv nezakonite trgovine (trafikinga) ljudskim bićima (2002/629/JHA);

Posvećujući dužnu pažnju i drugim relevantnim međunarodnim instrumentima i programima u ovoj oblasti, a pre svega Stokholmskoj deklaraciji i Akcionom programu (agendi za akciju) koja je usvojena na Prvom Svetskom kongresu protiv

komercijalnog seksualnog iskorišćavanja dece (održan 27-31. avgusta 1996.), Globalnoj obavezi iz Jokohame usvojenoj na Drugom Svetskom kongresu protiv komercijalnog seksualnog iskorišćavanja dece (17-20. decembar 2001.), Budimpeštanskoj obavezi i Akcionom planu, koji su usvojeni na pripremnoj konferenciji za Drugi Svetski kongres protiv komercijalnog iskorišćavanja dece (konferencija održana 20-21. novembra 2001.), Rezoluciji Generalne skupštine Ujedinjenih nacija br. S-27/2 "Svet pogodan za decu", kao i trogodišnjem programu "Izgradnja Evrope za decu i sa decom", usvojenom posle Trećeg samita i pokrenutom na Konferenciji u Monaku (4-5. april 2006.);

Čvrsto rešene da delotvorno doprinesu zajedničkom cilju zaštite dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, ko god da su njihovi počinioci, i da pruže pomoć žrtvama;

Uzimajući u obzir potrebu za izradom jednog sveobuhvatnog međunarodnog instrumenta koji će biti usredsređen na preventivne, zaštitne i krivičnopravne aspekte borbe protiv svih oblika seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i za uspostavljanjem konkretnog mehanizma za nadzor,

Saglasile su se o sledećem:

Glava I .

Svrha, načelo nediskriminacije i definicije

Član 1.

Svrha

1. Svrha ove konvencije jeste sledeće:

a) Sprečavanje i borba protiv seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece;

b) Zaštita prava dece-žrtava seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja;

v) Unapređenje nacionalne i međunarodne saradnje u borbi protiv seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece.

2. Kako bi se obezbedilo da strane delotvorno primenjuju odredbe Konvencije, Konvencijom se uspostavlja konkretni mehanizam za nadzor.

Član 2.

Načelo nediskriminacije

Strane će sve odredbe ove konvencije, posebno one koje se odnose na mere za zaštitu prava žrtava, sprovesti bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje, seksualna orijentacija, zdravstveno stanje, invalidnost ili drugi status.

Član 3.

Definicije

U smislu ove konvencije:

a) "Dete" označava svako lice mlađe od 18 godina;

b) "Seksualno iskorišćavanje" i "seksualno zlostavljanje dece" obuhvataju ponašanje o kome se govori u članovima 18. do 23. ove konvencije;

v) "Žrtva" označava svako dete koje je podvrgnuto seksualnom iskorišćavanju ili seksualnom zlostavljanju.

Glava II.

Preventivne mere

Član 4.

Načela

Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne ili druge mere radi sprečavanja svih oblika seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i radi zaštite dece.

Član 5.

Upošljavanje, obuka i podizanje nivoa svesti lica koja rade u kontaktu sa decom

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne i druge mere da bi probudila i podstakla svest o zaštiti dece i prava dece među licima koja su redovno u kontaktu sa decom u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, pravosuđa i policijskog delovanja, kao i u svim područjima koja su u vezi sa sportom, kulturom i aktivnostima vezanim za odmor.

2. Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne i druge mere da bi obezbedila da lica o kojima je reč u stavu 1. imaju odgovarajuće znanje o seksualnom iskorišćavanju i seksualnom zlostavljanju dece, o sredstvima za identifikaciju seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i o mogućnosti koja se pominje u članu 12. stav 1.

3. Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne ili druge mere, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, kako bi obezbedila da uslovi za bavljenje svim onim profesijama čije obavljanje podrazumeva redovne kontakte sa decom budu takvi da se osigura da kandidati za stupanje u redove onih koji se bave tim profesijama nisu nikada bili osuđeni za dela seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja dece.

Član 6.

Obrazovanje za decu

Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da deca, tokom osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja, dobiju informacije o opasnostima od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, kao i o sredstvima da se sama zaštite, u skladu sa sopstvenim moćima koje se vremenom razvijaju. Te informacije koje će, tamo gde je to primereno, biti date u saradnji s roditeljima, biće iznete u jednom opštijem kontekstu informacija o seksualnosti i tom prilikom će biti posvećena posebna pažnja onim situacijama koje podrazumevaju rizike, posebno ukoliko se te situacije odnose na korišćenje nove informacione i komunikacione tehnologije.

Član 7.

Programi ili mere za preventivnu intervenciju

Svaka strana obezbediće licima za koja postoji bojazan da bi mogla da poćine neko od krivićnih dela utvrćdenih u skladu sa ovom konvencijom pristup, gde god je to moguće, delotvornim programima ili merama za intervenciju koji su kreirani u cilju procene i sprećavanja opasnosti od izvršjenja takvih krivićnih dela.

Član 8.

Mere za širu javnost

1. Svaka strana podstićaće ili će voditi kampanje za podizanje nivoa svesti koje su namenjene široj javnosti i u kojima se iznose informacije o pojavi seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i o preventivnim merama koje mogu biti preduzete.

2. Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi sprečila ili zabranila širenje materijala u kojima se propagiraju krivična dela utvrđena u skladu sa ovom konvencijom.

Član 9.

Učešće dece, privatnog sektora, medija i civilnog društva

1. Svaka strana podstićaće učešće dece, u skladu sa njihovim sposobnostima koje se neprestano uvećavanju, u razvoju i sprovođenju državne politike, programa ili drugih inicijativa koje se odnose na borbu protiv seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece.

2. Svaka strana podstićaće privatni sektor, posebno sektor informacione i komunikacione tehnologije, privrednu granu turizma i putovanja i bankarski i finansijski sektor, kao i civilno društvo, da učestvuju u razradi i sprovođenju sektorskih politika čiji je cilj sprečavanje seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i da primenjuju interne norme kroz autoreglativu i koreglativu.

3. Svaka strana podstićaće medije da pružaju odgovarajuće informacije u vezi sa svim aspektima seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece, uz posvećivanje dužne pažnje prema nezavisnosti medija i slobodi štampe.

4. Svaka strana podstićaće finansiranje projekata i programa, uključujući tu, gde god je to moguće, i osnivanje odgovarajućih fondova, koje sprovodi civilno društvo u cilju sprečavanja seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i zaštite dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja.

Glava III.

Specijalizovane vlasti i koordinacioni organi

Član 10.

Nacionalne mere za koordinaciju i saradnju

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne mere kako bi na nacionalnom i lokalnom nivou obezbedila koordinaciju između različitih agencija koje su zadužene za zaštitu od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece, njihovo sprečavanje i borbu protiv njih, a to se pre svega odnosi na obrazovni sektor, zdravstveni sektor, socijalne službe, kao i policijske i pravosudne vlasti.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi osnovala ili imenovala kao nadležne:

a) Nezavisne nadležne nacionalne i lokalne institucije za unapređenje i zaštitu prava deteta, osiguravši da tim institucijama budu obezbeđeni konkretni resursi i odgovornosti;

b) Mehanizme za prikupljanje podataka ili "žične tačke" (tačke ukrštanja) na nacionalnom ili lokalnom nivou i u saradnji sa civilnim društvom, u cilju posmatranja i vrednovanja pojave seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece, uz dužno poštovanje zahteva koji se odnosi na čuvanje ličnih podataka.

3. Svaka strana podstiće saradnju između nadležnih državnih organa, civilnog društva i privatnog sektora, kako bi se što bolje sprečilo seksualno iskorišćavanje i seksualno zlostavljanje dece i vodila borba protiv njih.

Glava IV.

Zaštitne mere i pomoć žrtvama

Član 11.

Načela

1. Svaka strana uspostaviće delotvorne socijalne programe i osnovati multidisciplinarnu strukturu kako bi obezbedila neophodnu podršku žrtvama, njihovim bliskim rođacima i svakom licu koje je odgovorno za staranje o njima.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne i druge mere kako bi obezbedila da onda kada nije poznata starost žrtve i kada ima razloga da se veruje da je žrtva dete, tom licu budu pružene mere zaštite i pomoći koja se pružaju deci, sve dok ne bude utvrđena tačna starost lica.

Član 12.

Prijavljivanje sumnji o postojanju seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da pravila poverljivosti koja se unutrašnjim pravom nameću pripadnicima nekih profesija, koji u svome radu imaju kontakt sa decom, ne predstavljaju prepreku mogućnosti da ti profesionalci obaveste službe nadležne za zaštitu deteta o svakoj situaciji u kojoj postoje razumni osnovi za verovanje da je dete o kome je reč žrtva seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi podstakla svako lice koje zna ili u dobroj veri sumnja da (u nekom slučaju) postoji seksualno iskorišćavanje ili seksualno zlostavljanje dece, o tim činjenicama izvesti nadležne službe.

Član 13.

Linije za pružanje pomoći (SOS linije)

Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi podstakla i podržala uspostavljanje informativnih službi, kao što su telefonske ili internet linije za pomoć, da bi se na taj način mogli davati saveti onima koji pozovu telefonom, čak i ako to učine anonimno, i uz dužno poštovanje njihove anonimnosti.

Član 14.

Pomoć žrtvama

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne i druge mere da bi pružila pomoć žrtvama, na kratkoročnom i na dugoročnom planu, u njihovom fizičkom i psihosocijalnom oporavku. Prilikom preduzimanja mera u skladu sa ovim stavom odgovarajuća pažnja se posvećuje mišljenjima, potrebama i zabrinutostima samog deteta.

2. Svaka strana preduzeće mere, u skladu sa uslovima propisanim u okviru sopstvenog unutrašnjeg pravnog poretka, za saradnju sa nevladinim organizacijama, drugim relevantnim organizacijama ili drugim elementima civilnog društva koji se bave pružanjem pomoći žrtvama.

3. Kada su roditelji ili lica koja se staraju o detetu uključeni u seksualno iskorišćavanje ili seksualno zlostavljanje samog tog deteta, postupak intervencije koji se preduzima u skladu sa članom 11. stav 1. obuhvatiće sledeće:

- mogućnost sklanjanja navodnog počinioca (iz okruženja žrtve);
- mogućnost izmeštanja žrtve iz porodičnog okruženja. Uslovi i trajanje takvog uklanjanja, odnosno izmeštanja biće određeni u skladu sa najboljim interesima samog deteta.

4. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi osigurala da lica koja su bliska žrtvi, tamo gde je to moguće, imaju koristi od terapijske pomoći. pre svega od hitne psihološke pomoći.

Glava V.

Programi ili mere za intervenciju

Član 15.

Opšta načela

1. Svaka strana će obezbediti ili podsticati, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, delotvorne programe intervencije ili mere namenjene licima iz člana 16. stavovi 1. i 2. a u cilju sprečavanja i svedenja na najmanju meru opasnosti od ponovljenih krivičnih dela seksualne prirode nad decom. Takvi programi ili mere treba da budu dostupni u svakom trenutku postupka, u zatvoru i van njega, u skladu sa uslovima propisanim unutrašnjim pravom.

2. Svaka strana će obezbediti ili podsticati, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, razvoj partnerskih ili drugih vidova saradnje između nadležnih organa, posebno zdravstvenih i socijalnih službi, kao i organa pravosuđa i drugih organa zaduženih za dalje praćenje lica pomenutih u članu 16. st. 1. i 2.

3. Svaka strana će obezbediti, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, mogućnost za procenu opasnosti i eventualne rizike da lica iz člana 16. stavovi 1. i 2. ponove krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom, a sve u cilju identifikovanja odgovarajućih programa i mera.

4. Svaka strana će, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, obezbediti mogućnost procene delotvornosti primenjenih programa i mera.

Član 16.

Korisnici programa i mera za intervenciju

1. Svaka strana će obezbediti mogućnost, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, da lica koja su podvrgnuta krivičnom postupku zbog bilo kog krivičnog dela ustanovljenog u skladu sa ovom konvencijom. imaju pristup programima ili merama iz člana 15. stav 1. pod uslovima koji nisu ni pogubni po pravo na odbranu i pravo na pravično i nepristrasno suđenje, niti su suprotni tim pravima, i posebno uz dužno poštovanje za pravila kojima se upravlja načelo pretpostavke nevinosti.

2. Svaka strana će, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, osigurati da lica koja su osuđena za bilo koje krivično delo ustanovljeno u skladu sa ovom konvencijom imaju pristupa programima ili merama pomenutim u članu 15. stav 1.

3. Svaka strana će obezbediti, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, da programi ili mere za intervenciju budu razrađeni ili prilagođeni tako da odgovaraju razvojnim potrebama dece koja izvrše seksualni delikt, uključujući tu i onu decu koja su po uzrastu mlada od uzrasta krivične odgovornosti, a sve u cilju bavljenja problemima njihovog seksualnog ponašanja.

Član 17.

Informisanje i pristanak

1. Svaka strana će, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, obezbediti da sva lica iz člana 16. kojima se predlažu programi ili mere za intervenciju budu u potpunosti obaveštena o razlozima za te predloge i da pristanu na program ili meru uz kompletno poznavanje svih činjenica.

2. Svaka strana će, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, obezbediti da lica kojima se predlažu mere ili programi intervencije mogu da odbiju taj predlog i da, u slučaju da je reč o osuđenim licima, budu u potpunosti upoznata sa mogućim posledicama takvog odbijanja.

Glava VI.

Suštinsko krivično pravo

Član 18.

Seksualno zlostavljanje

1. Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da sledeći vidovi namernog ponašanja budu kriminalizovani:

a) bavljenje seksualnim aktivnostima sa detetom koje, shodno odgovarajućim odredbama unutrašnjeg prava, nije navršilo pravni uzrast u kome su seksualne aktivnosti dopuštene;

b) stupanje u seksualne aktivnosti sa detetom kada je pritom:

- primenjena prinuda, sila ili pretnja; ili
- zloupotrebljen priznati položaj poverenja, autoriteta ili uticaja nad detetom, uključujući tu i položaj u porodici; ili
- zloupotrebljena posebno osetljiva situacija u kojoj se dete nalazi, njegov ranjivi položaj, prvenstveno zbog mentalnog ili fizičkog hendikepa ili zavisnosti.

2. U smislu stava 1. ovog člana, svaka strana odrediće starosni uzrast ispod koga je zabranjeno bavljenje seksualnim aktivnostima sa detetom.

3. Odredbe člana 18, stav 1.a) nemaju za cilj uređivanje seksualnih aktivnosti među maloletnicima koje se odvijaju uz obostrani pristanak.

Član 19.

Krivična dela u vezi sa dečjom prostitucijom

1. Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne i druge mere kako bi obezbedila da sledeći vidovi namernog ponašanja budu kriminalizovani (svrstani u krivična dela):

a) angažovanje deteta za bavljenje prostitucijom ili navođenje deteta da učestvuje u prostituciji;

b) primoravanje deteta na prostituciju ili ostvarivanje zarade od nekog drugog vida iskorišćavanja deteta u takve svrhe;

v) korišćenje usluga dečje prostitucije.

2. U smislu ovog člana, pojam "dečja prostitucija" označava činjenicu da se dete koristi za seksualne aktivnosti za koje se kao naknada daje ili se obećava da će se dati novac ili neki drugi vid nadoknade ili uzvraćanja, bez obzira na to da li je ta isplata, obećanje ili uzvraćanje dato, odnosno učinjeno detetu ili trećem licu.

Član 20.

Krivična dela u vezi sa dečjom pornografijom

1. Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da sledeći vidovi namernog ponašanja, kada su bespravno počinjeni, budu kriminalizovani:

- a) proizvodnja dečje pornografije;
- b) nuđenje ili stavljanje na raspolaganje dečje pornografije;
- v) distribuiranje ili prenos dečje pornografije;
- g) pribavljanje dečje pornografije za sebe ili za neku drugu osobu;
- d) posedovanje dečje pornografije;

đ) svesno pribavljanje mogućnosti pristupa pomoću informacione ili komunikacione tehnologije, dečjoj pornografiji.

2. U smislu ovog člana pojam "dečja pornografija" označava svaki materijal koji vizuelno prikazuje dete koje se bavi stvarnim ili simuliranim seksualnim eksplicitnim ponašanjem, i svako prikazivanje polnih organa deteta u prvenstveno seksualne svrhe.

3. Svaka strana može zadržati pravo da ne primenjuje, u celini ili delimično, stav 1.a) i d) kada je reč o proizvodnji i posedovanju pornografskog materijala koji:

- se sastoji isključivo od simuliranih predstava ili realističnih slika nepostojećeg deteta;

- obuhvata decu koja su navršila uzrast određen saglasno primeni člana 18. stav 2. kada su te slike proizvedene uz njihov pristanak i predmet su posedovanja isključivo za sopstvenu privatnu upotrebu.

4. Svaka strana može rezervisati pravo da ne primenjuje, u celini ili delimično, stav 1.đ).

Član 21.

Krivična dela u vezi sa učešćem deteta u pornografskim predstavama

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi obezbedila da sledeći vidovi namernog ponašanja budu kriminalizovani:

- a) angažovanje deteta da učestvuje u pornografskim predstavama ili navođenje deteta da učestvuje u takvim predstavama;

- b) primoravanje deteta da učestvuje u pornografskim predstavama ili ostvarivanje zarade ili neki drugi vid iskorišćavanja deteta u takve svrhe;

- v) svesno prisustvovanje pornografskim predstavama u kojima učestvuju deca.

2. Svaka strana može rezervisati pravo da ograniči primenu stava 1.v) na one slučajeve u kojima su deca angažovana ili primorana u skladu sa stavom 1.a) ili b).

Član 22.

Korumpiranje dece

Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi kriminalizovala namerno navođenje, u seksualne svrhe, deteta koje još nije u uzrastu navedenom u smislu primene člana 18. stav 2, da bude svedok seksualnog

zlostavljanja ili seksualnih aktivnosti, čak i ukoliko ono samo ne mora da učestvuje u tome.

Član 23.

Nagovaranje dece u seksualne svrhe

Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi kriminalizovala predlog koji odraslo lice s namerom uputi koristeći informacionu i komunikacionu tehnologiju detetu koje još nije doseglo uzrast naveden u primeni člana 18. stav 2, radi izvršenja bilo kog krivičnog dela određenog u skladu sa članom 18. stav 1.a) ili člana 20. stav 1.a) protiv njega ili nje, ako je taj predlog praćen i materijalnim radnjama koje vode ka održavanju takvog sastanka.

Član 24.

Pomaganje ili odobravanje i pokušaj

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi proglasila krivičnim delima, onda kada su učinjeni sa umišljajem, pomaganje ili odobravanje izvršenja bilo kog krivičnog dela ustanovljenog u skladu sa ovom konvencijom.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi ustanovila kao krivična dela, onda kada su izvršena sa umišljajem, pokušaj da se izvrše krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom.

3. Svaka strana može zadržati pravo da ne primeni, u celini ili delimično, stav 2. na krivična dela ustanovljena u skladu sa članom 20, stav 1.b), g), d) i đ), član 21. stav 1.v), član 22. i član 23.

Član 25.

Nadležnost

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi utvrdila nadležnost nad svakim krivičnim delom ustanovljenim u skladu sa ovom konvencijom, onda kada je to krivično delo izvršeno:

- a) na njenoj teritoriji; ili
- b) na plovilu koje plovi pod zastavom te strane; ili
- v) u vazduhoplovu koji je registrovan u skladu sa zakonima te strane;
- g) od strane jednog od njenih državljana; ili
- d) od strane lica koje ima stalni boravak na njenoj teritoriji.

2. Svaka strana će se postarati da preduzme sve neophodne zakonodavne ili druge mere da utvrdi svoju nadležnost nad svakim krivičnim delom ustanovljenim u skladu sa ovom konvencijom kada je to krivično delo izvršeno protiv jednog od njenih državljana ili protiv lica koje ima stalni boravak na njenoj teritoriji.

3. Svaka strana može, u trenutku potpisivanja ili prilikom deponovanja ratifikacionih instrumenata, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, izjavom koja će biti upućena generalnom sekretaru Saveta Evrope, izjaviti da rezerviše pravo da ne primenjuje ili da primenjuje samo u specifičnim slučajevima ili pod specifičnim uslovima pravila o nadležnosti navedena u stavu 1.d) ovog člana.

4. Radi krivičnog gonjenja krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa članovima 18, 19, 20. stav 1.a) i 21. stav 1.a) i b) ove konvencije, svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da njena nadležnost u pogledu stava 1.g) nije uslovljena okolnošću da su akti o kojima je reč svrstani u red krivičnih dela na mestu na kome su izvršeni.

5. Svaka strana može, u trenutku potpisivanja ili prilikom deponovanja ratifikacionih instrumenata, instrumenata o prihvatanju, odobrenju ili pristupanju, izjavom koja će biti upućena generalnom sekretaru Saveta Evrope, saopštiti da rezerviše pravo da ograniči primenu stava 4. ovog člana, u pogledu krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa članom 18. stav 1.b), druga i treća alineja na slučajeve kada njen državljanin ima stalni boravak na njenoj teritoriji.

6. Radi krivičnog gonjenja krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa članovima 18, 19, 20. stav 1.a) i 21. ove konvencije, svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da njena nadležnost u pogledu stavova 1.g) i d) ne bude uslovljena okolnošću da postupak krivičnog gonjenja može biti pokrenut samo pošto žrtva o tome podnese prijavu ili pošto o tome stigne prijava od države ili sa mesta na kome je krivično delo izvršeno.

7. Svaka strana će preduzeti sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi uspostavila nadležnost nad krivičnim delima ustanovljenim u skladu sa ovom konvencijom, u slučajevima kada se navodni počinilac nalazi na njenoj teritoriji i kada ga ne izruči drugoj strani, isključivo na osnovu njegovog, odnosno njenog državljanstva.

8. Kada više od jedne strane tvrdi da ima nadležnost nad navodnim krivičnim delom ustanovljenim u skladu sa ovom konvencijom, strane o kojima je reč će, ako je to moguće, da se konsultuju kako bi utvrdile koja je nadležnost najpogodnija za krivično gonjenje.

9. Ne dovodeći u pitanje opšte norme međunarodnog prava, ova konvencija ne isključuje nijednu krivičnopravnu nadležnost koju strana ostvaruje u skladu sa svojim unutrašnjim pravom.

Član 26.

Odgovornost pravnog lica

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da pravno lice može biti smatrano odgovornim za krivično delo ustanovljeno u skladu sa ovom konvencijom, koje u njegovo ime počinji bilo koje fizičko lice, delujući pojedinačno ili kao deo organa tog pravnog lica, koji ima jedan od rukovodećih položaja u okviru tog pravnog lica, utemeljen na:

- a) ovlašćenju da zastupa pravno lice;
- b) ovlašćenju da donosi odluke u ime pravnog lica;
- v) ovlašćenju da sprovodi kontrolu unutar pravnog lica.

2. Pored slučajeva koji su već navedeni u stavu 1. ovog člana, svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi osigurala da pravno lice može biti smatrano odgovornim i onda kada je odsustvo nadzora ili kontrole fizičkog lica iz stava 1. omogućilo da se izvrši krivično delo ustanovljeno u skladu sa ovom konvencijom u korist tog pravnog lica, a od strane fizičkog lica koje deluje po njegovom ovlašćenju.

3. U zavisnosti od pravnih načela strane, odgovornost pravnog lica može biti krivičnopravna, građanskopravna ili upravniopravna.

4. Ta odgovornost neće ničim umanjiti krivičnu odgovornost fizičkog lica koje je počinilo krivično delo.

Član 27.

Sankcije i mere

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi obezbedila da krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom podležu kažnjavanju delotvornim, srazmernim sankcijama koje će imati preventivnu funkciju, uzimajući u obzir težinu tih dela. Te sankcije će obuhvatiti kazne koje podrazumevaju lišenje slobode i mogu poslužiti kao osnov za izručenje.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da pravna lica čija se odgovornost utvrdi u skladu sa članom 26. podležu delotvornim i srazmernim sankcijama koje će ostvarivati funkciju odvraćanja, a obuhvatiće novčane krivične ili nekrivične kazne i mogu obuhvatiti i druge mere, pre svega:

- a) ukidanje prava na javne povlastice ili pomoć;
- b) privremena ili trajna diskvalifikacija iz prakse trgovinskih aktivnosti;
- v) stavljanje pod sudski nadzor;
- g) sudski nalog za likvidaciju pravnog lica.

3. Svaka strana preduzeće neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi:

a) omogućila zaplenu i konfiskaciju sledećeg:

- robe, dokumenata i drugih sredstava korišćenih za izvršenje krivičnih dela ili za omogućavanje izvršenja krivičnih dela koja su ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom;

- zarade ostvarene izvršenjem tih krivičnih dela ili njihovu materijalnu vrednost;

b) omogućila privremeno ili trajno zatvaranje svake poslovne ustanove koja je korišćena za izvršenje bilo kog krivičnog dela ustanovljenog u skladu sa ovom konvencijom, bez ugrožavanja prava *bona fide* trećih lica. ili kako bi se počiniocu, privremeno ili trajno, uskratila mogućnost obavljanja profesionalne ili volonterske aktivnosti koja podrazumeva kontakt sa decom tokom koga je krivično delo počinjeno.

4. Svaka strana može usvojiti i druge mere koje se odnose na počinioce, kao što je uskraćivanje roditeljskih prava ili praćenje ili nadzor lica koja su oglašena krivima.

5. Svaka strana može odrediti da dobit ostvarena kriminalnim radnjama ili imovina koja je stečena na taj način, a konfiskovana je u skladu sa ovim zakonom može biti namenski usmerena u specijalni fond, iz koga će se finansirati programi prevencije i programi pomoći žrtvama bilo kog krivičnog dela ustanovljenog u skladu sa ovom konvencijom.

Član 28.

Otežavajuće okolnosti

Svaka strana će preduzeti sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da sledeće okolnosti, u meri u kojoj već ne čine sastavne elemente bića krivičnog dela mogu, u skladu sa relevantnim odredbama unutrašnjeg prava, biti uzete u obzir kao otežavajuće okolnosti prilikom određivanja sankcija za krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom.

a) Krivično delo je nanelo ozbiljnu štetu fizičkom ili mentalnom zdravlju žrtve;

b) Krivičnom delu su prethodili akti mučenja ili teškog nasilja ili je krivično delo bilo praćeno takvim aktima;

v) Krivično delo je poćinjeno nad posebno ranjivom ųrtvom;

g) Krivično delo je poćinio ćlan porodice, lice koje ųivi u zajednici sa detetom ili lice koje je zloupotrebilo svoj autoritet;

d) Krivično delo je poćinilo nekoliko ljudi koji su delovali zajednićki;

đ) Krivično delo je poćinjeno u okviru kriminalne organizacije;

e) Poćinilac je već ranije bio osuđivan za krivićna dela istovetne prirode.

Ćlan 29.

Prethodne osude

Svaka strana predućeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi obezbedila mogućnost da se prilikom izricanja konaćne presude uzmu u obzir kazne koje je druga strana već izrekla za krivićna dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom.

Glava VII.

Istraga, krivićno gonjenje i procesno pravo

Ćlan 30.

Naćela

1. Svaka strana predućeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi obezbedila da istraga i krivićni postupak budu sprovedeni u najboljem interesu deteta i uz poštovanje njegovih prava.

2. Svaka strana usvojice zaštitnićki pristup ųrtvama, obezbeđujući da istrage i krivićni postupak ne oteųaju traumu koju je dete već pretrpelo, kao i da krivićnopravnom odgovoru sledi pomoć, tamo gde je to potrebno.

3. Svaka strana obezbedice da se istrage i krivićni postupak (za ovakva dela) tretiraju kao prioritetni i da se sprovedu bez ikakvog neopravdanog odlaganja.

4. Svaka strana obezbedice da mere koje su primenjive u skladu sa ovim poglavljem ni na koji naćin ne ugroųavaju prava odbrane i zahteve za pravićno i nepristrasno suđenje, u skladu sa ćlanom 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

5. Svaka strana predućeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere, u skladu sa osnovnim naćelima svog unutrašnjeg prava:

- kako bi obezbedila delotvornu istragu i krivićno gonjenje krivićnih dela ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom dopuštajući, tamo gde je to primereno, mogućnost tajnih operacija;

- kako bi omogućila jedinicama istraųnih sluųbi da identifikuju ųrtve krivićnih dela ustanovljenih u skladu sa ćlanom 20. posebno pomoću analize dećjeg pornografskog materijala. kao ųto su fotografije i audio-vizuelni zapisi emitovani ili stavljeni na raspolaganje pomoću informacione i komunikacione tehnologije.

Ćlan 31.

Opšte mere zaštite

1. Svaka strana predućeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi zaštitila prava i interese ųrtava, ukljućujući tu njihove posebne potrebe u svojstvu svedoka, u svim fazama istraųnog i krivićnog postupka, a posebno tako ųto će:

a) informisati žrtve o njihovim pravima i službama koje im stoje na raspolaganju i, sem u slučaju da ne žele da dobiju takve informacije, o postupku koji će uslediti kada je reč o njihovim žalbama, optužbama, opštem napretku u istrazi ili postupku i njihovoj ulozi, kao i o ishodu njihovih predmeta;

b) obezbediti, barem u onim slučajevima gde žrtve i njihove porodice mogu biti u opasnosti, da oni budu informisani, ako je to potrebno, kada lice koje je krivično gonjeno ili osuđeno bude privremeno ili trajno pušteno na slobodu;

v) obezbediti žrtvama, na način koji je u skladu sa pravilima postupka unutrašnjeg prava, da se njihov glas čuje, da iznesu svoje svedočenje i da izaberu način na koji će njihovi stavovi, potrebe i brige biti predloženi, neposredno ili preko posrednika, i razmotreni;

g) pružiti žrtvama odgovarajuće službe podrške kako bi njihova prava i interesi bili na odgovarajući način predloženi i uzeti u obzir;

d) zaštititi privatnost žrtava, njihov identitet i njihov lik i preduzeti mere koje su u skladu sa unutrašnjim pravom da bi sprečili da u javnost dospe bilo koja informacija koja bi mogla dovesti do identifikacije žrtava;

đ) obezbediti sigurnost žrtava, kao i sigurnost njihovih porodica i svedoka koji svedoče u njihovu korist, kako bi bili zaštićeni od zastrašivanja, odmazde i ponovne viktimizacije;

e) obezbediti da se izbegne kontakt između žrtava i počinitelaca na sudu ili u prostorijama policije, sem ukoliko nadležni organi ne utvrde da je to u najboljem interesu deteta ili kada je takav kontakt neophodan radi istrage ili krivičnog postupka.

2. Svaka strana osiguraće da sve žrtve imaju pristup, još od svog prvog kontakta sa nadležnim organima, informacijama o relevantnom pravosudnom i upravnom postupku.

3. Svaka strana obezbediće da žrtve imaju pristup, i to besplatno gde je potrebno, pravnoj pomoći onda kada postoji mogućnost da one u krivičnom postupku imaju status stranke u postupku.

4. Svaka strana obezbediće mogućnost da pravosudni organi imenuju specijalnog zastupnika žrtve onda kada, shodno unutrašnjem pravu, on ili ona mogu imati status stranke u krivičnom postupku i kada je nosiocima roditeljske odgovornosti zabranjeno da zastupaju dete u takvom postupku usled sukoba interesa koji postoji između njih i žrtve.

5. Svaka strana obezbediće pomoću zakonodavnih ili drugih mera, u skladu sa uslovima koje propisuje njeno unutrašnje pravo, mogućnost da grupe, fondacije, udruženja ili vladine ili nevladine organizacije, pružaju pomoć i/ili podršku žrtvama uz saglasnost žrtava tokom krivičnog postupka koji se odnosi na krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom.

6. Svaka strana obezbediće da se žrtvama daju informacije u skladu sa odredbama ovog člana i to na način koji je prilagođen uzrastu i zrelosti žrtava i na jeziku koji žrtve mogu da razumeju.

Član 32.

Otpočinjanje postupka

Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da istraga ili gonjenje krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom ne zavise od prijave ili optužbe koju iznese žrtva, kao i da postupak može da se nastavi čak i ako je žrtva povukla svoje izjave.

Član 33.

Zastarevanje

Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da zastarevanje za započinjanje postupaka koji se odnose na krivična dela ustanovljena u skladu sa čl. 18, 19. stav 1.a) i stav 1.b), kao i 21. stav 1.a) i stav 1.b) ne nastupi tokom vremenskog perioda dovoljno dugog da se tokom njega omogući delotvorno otpočinjanje postupka pošto je žrtva postala punoletna i koji je u skladu sa težinom krivičnog dela o kome je reč.

Član 34.

Istraga

1. Svaka strana usvojiće mere koje mogu biti neophodne da bi se osiguralo da lica, jedinice ili službe zadužene za istragu budu specijalizovane u oblasti borbe protiv seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece ili da ta lica budu obučena u te svrhe. Takve jedinice ili službe raspolažaće odgovarajućim finansijskim izvorima.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi osigurala da neizvesnost u pogledu stvarnog uzrasta žrtve ni na koji način ne spreči pokretanje krivične istrage.

Član 35.

Razgovori sa detetom

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi osigurala da:

a) razgovori sa detetom mogu da se odvijaju bez neopravdanog odlaganja odmah pošto su nadležnim organima prijavljene činjenice (u vezi sa slučajem);

b) razgovori sa detetom odvijaju se, kada je to neophodno, u prostorijama koje su projektovane ili prilagođene za te svrhe;

v) razgovore sa detetom obavljaju profesionalci koji su obučeni u te svrhe;

g) ista lica ako je to moguće i u slučaju da je to pogodno vode sve razgovore sa detetom;

d) broj razgovora je ograničen na najmanju moguću meru, onoliko koliko je to neophodno u cilju krivičnog postupka;

đ) dete može biti u pratnji svog pravnog zastupnika ili, gde je to pogodno, odraslog lica koje samo izabere, sem ukoliko je, kada je reč o tom licu, doneta obrazložena odluka o suprotnom.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi osigurala da svi razgovori sa žrtvom ili, gde je to pogodno, razgovori sa detetom-svedokom, mogu biti snimljeni kao video-zapis i da ti video-zapisi razgovora mogu biti prihvaćeni kao dokaz u sudskom postupku, u skladu sa pravilima unutrašnjeg prava te strane.

3. Kada nije sigurno koliko je dete staro i ima razloga da se veruje da je žrtva dete, mera ustanovljena u stavovima 1. i 2. primenjivaće se dok detetov uzrast ne bude pouzdano utvrđen.

Član 36.

Krivični sudski postupak

1. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere, uz dužno poštovanje pravila kojima se uređuje autonomija pravosudnih profesija, kako bi obezbedila da bude na raspolaganju obuka o pravima deteta i seksualnom iskorišćavanju i seksualnom zlostavljanju dece, u korist svih lica koja učestvuju u postupku, a posebno sudija, tužilaca i advokata.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi, u skladu sa pravilima koja su propisana njenim unutrašnjim pravom, obezbedila da:

- a) sudija može da naredi da se rasprava odvija bez prisustva javnosti;
- b) žrtva može da bude saslušana u sudnici a da pritom ne bude prisutna, pre svega tako što će se koristiti odgovarajuće komunikacione tehnologije.

Glava VIII.

Beleženje i arhiviranje podataka

Član 37.

Beleženje i arhiviranje nacionalnih podataka o licima osuđenim za seksualne delikte

1. Radi sprečavanja i gonjenja krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa ovom konvencijom, svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili ostale mere za prikupljanje i arhiviranje, saglasno relevantnim odredbama o zaštiti ličnih podataka i drugim odgovarajućim pravilima i jemstvima propisanim unutrašnjim pravom, podataka koji se odnose na identitet i na genetski profil (DNK) lica koja su osuđena za krivična dela ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom.

2. Svaka strana će, u trenutku potpisivanja ili prilikom deponovanja ratifikacionih instrumenata, instrumenata o prihvatanju, odobrenju ili pristupanju, dostaviti generalnom sekretaru Saveta Evrope ime i adresu jednog nacionalnog organa koji je zadužen u smislu stava 1.

3. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere kako bi obezbedila da informacije koje se pominju u stavu 1. mogu biti prenete nadležnom organu druge strane, u skladu sa uslovima uspostavljenim njenim unutrašnjim pravom i sa relevantnim međunarodnim instrumentima.

Glava IX.

Međunarodna saradnja

Član 38.

Opšta načela i mere međunarodne saradnje

1. Strane će međusobno sarađivati, u skladu sa odredbama ove konvencije, i kroz primenu odgovarajućih međunarodnih i regionalnih dokumenata, aranžmana dogovorenih na osnovu jednoobraznog ili recipročnog zakonodavstva i unutrašnjih pravnih propisa, u najširoj mogućoj meri, radi sledećeg:

- a) sprečavanja seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i borbe protiv njih;
- b) zaštite žrtava i pružanja pomoći žrtvama;
- v) istrage ili postupaka u vezi sa krivičnim delima ustanovljenim u skladu sa ovom konvencijom.

2. Svaka strana preduzeće sve neophodne zakonodavne ili druge mere da bi obezbedila da žrtve krivičnog dela ustanovljenog u skladu sa ovom konvencijom na teritoriji neke druge strane, a ne na teritoriji one u kojoj su oni nastanjeni, može da podnese predstavku nadležnim organima države u kojoj imaju stalni boravak.

3. Ako strana koja uzajamnu pravnu pomoć u krivično-pravnim stvarima ili ekstradiciji uslovljava postojanjem ugovora dobije zahtev za pravnu pomoć ili ekstradiciju (izručenje) od strane sa kojom nije zaključila takav sporazum, ona može smatrati ovu konvenciju pravnom osnovom za uzajamnu pravnu pomoć u krivično-pravnim stvarima ili izručenje kada je reč o krivičnim delima ustanovljenim u skladu sa ovom konvencijom.

4. Svaka strana će se starati da, gde god je to primereno, integriše prevenciju seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i borbu protiv tih dela u okviru programa za razvoj koje pruža trećim zemljama, za njihovu dobrobit.

Glava X.

Mehanizam nadzora

Član 39.

Komiteta strana

1. Komitet strana biće sastavljen od predstavnika strana Konvencije.

2. Sastanke Komiteta strana sazivaće generalni sekretar Saveta Evrope. Prvi sastanak biće održan u periodu od godinu dana po stupanju na snagu ove konvencije pošto je bude ratifikovala deseta zemlja-potpisnica. Potom će se Komitet sastajati kad god najmanje jedna trećina strana ili generalni sekretar to zatraže.

3. Komitet strana doneće sopstveni poslovnik.

Član 40.

Ostali predstavnici

1. Parlamentarna skupština Saveta Evrope, komesar za ljudska prava, Evropski komitet za probleme kriminala (CDPC), kao i drugi relevantni međuvladini komiteti Saveta Evrope imenovaće svako svog predstavnika u Komitetu strana.

2. Komitet ministara može pozvati ostale organe Saveta Evrope da imenuju predstavnika u Komitetu strana posle konsultacija sa tim Komitetom.

3. Predstavnici civilnog društva, a posebno predstavnici nevladinih organizacija, mogu biti primljeni u statusu posmatrača u Komitet strana, pošto se sprovede postupak ustanovljen odgovarajućim pravilima Saveta Evrope.

4. Predstavnici imenovani saglasno stavovima 1. do 3. ovog člana učestvovaće na sastancima Komiteta strana bez prava glasa.

Član 41.

Funkcije Komiteta strana

1. Komitet strana nadziraće sprovođenje ove konvencije. Poslovnikom Komiteta strana biće utvrđen postupak za vrednovanje sprovođenja Konvencije.

2. Komitet strana omogućavaće prikupljanje, analizu i razmenu informacija, iskustava i najboljih primera iz prakse između država, kako bi se poboljšao njihov kapacitet za sprečavanje seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja dece i borbu protiv njih.

3. Komitet strana će takođe, tamo gde je to primereno:

a) olakšati ili poboljšati delotvornu primenu i sprovođenje ove konvencije, uključujući tu identifikovanje svakog problema i posledice svake izjave ili stavljanja rezervi na ovu konvenciju;

b) izraziti svoje mišljenje o svakom pitanju koje se odnosi na primenu ove konvencije i omogućiti razmenu informacija o značajnom pravnom, političkom ili tehnološkom razvoju događaja.

4. Komitet strana uživaće pomoć Sekretarijata Saveta Evrope u sprovođenju svojih funkcija saglasno ovom članu.

5. Evropski komitet za probleme kriminala (CDPC) biće periodično informisan o aktivnostima pomenutim u stavovima 1, 2. i 3. ovog člana.

Glava XI.

Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima

Član 42.

Odnos prema Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta i njenom Opcionom protokolu o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji

Ova konvencija neće uticati na prava i obaveze koje proističu iz odredaba Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta i njenog opcionog protokola o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji, već je njena svrha da se pojača zaštita koju ti instrumenti pružaju, kao i da se razviju i dopune standardi sadržani u toj Konvenciji UN i njenom Opcionom protokolu.

Član 43.

Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima

1. Ova konvencija neće uticati na prava i obaveze koji proističu iz drugih međunarodnih instrumenata čije su strane ove konvencije istovremeno potpisnice ili čije će potpisnice postati, a koji sadrže odredbe o pitanjima koja se uređuju ovom konvencijom i koji obezbeđuju veću zaštitu i pomoć deci-žrtvama seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja.

2. Strane ove konvencije mogu međusobno zaključivati bilateralne ili multilateralne sporazume o pitanjima koja se uređuju ovom konvencijom, kako bi dopunile ili pojačale njene odredbe ili olakšale primenu načela koja su u njoj otelotvorena.

3. Strane koje su istovremeno i članice Evropske unije će, u svojim uzajamnim odnosima, primenjivati pravila Zajednice i Evropske unije u onoj meri u kojoj postoje pravila Zajednice ili Evropske unije kojima se uređuje konkretna tema o kojoj je reč i koja su primenjiva na konkretan slučaj, ne dovodeći time u pitanje predmet i svrhu ove konvencije, niti njenu celovitu primenu sa ostalim stranama.

Glava XII.

Amandmani na Konvenciju

Član 44.

Amandmani

1. Svaki predlog za amandman na ovu konvenciju koji neka strana podnese biće podnesen generalnom sekretaru Saveta Evrope, a on će ga proslediti ostalim zemljama-članicama Saveta Evrope, svakoj potpisnici, svakoj strani, Evropskoj zajednici, svakoj državi koja je pozvana da potpiše ovu konvenciju u skladu sa

odredbama člana 45. stav 1. kao i svakoj državi koja je pozvana da pristupi ovoj konvenciji u skladu sa odredbama člana 46. stav 1.

2. Svaki amandman koji predloži neka strana biće dostavljen Evropskom komitetu za probleme kriminala (CDPC) koji će Komitetu ministara dostaviti svoje mišljenje o tom predloženom amandmanu.

3. Komitet ministara će razmotriti predloženi amandman i mišljenje koje mu je dostavio CDPC i, posle konsultacija sa stranama ove konvencije koje nisu države-članice može usvojiti amandman.

4. Tekst svakog amandmana koji usvoji Komitet ministara u skladu sa stavom 3. ovog člana biće prosleđen stranama, radi njihovog prihvatanja.

5. Svaki amandman koji bude usvojen u skladu sa stavom 3. ovog člana stupiće na snagu prvog dana u mesecu koji nastupa po isteku perioda od mesec dana posle datuma na koji su sve strane obavestile generalnog sekretara da su taj amandman prihvatile.

Glava XIII.

Završne odredbe

Član 45.

Potpis i stupanje na snagu

1. Ova konvencija će biti otvorena za potpis svim članicama Saveta Evrope, zemljama koje nisu članice a učestvovala su u njenoj izradi, kao i Evropskoj zajednici.

2. Ova konvencija podleže ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju. Ratifikacioni instrumenti, instrumenti o prihvatanju ili odobravanju biće deponovani kod generalnog sekretara Saveta Evrope.

3. Ova konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji nastupi po isteku perioda od tri meseca posle datuma na koji pet potpisnica, od čega najmanje tri moraju biti članice Saveta Evrope, izrazi saglasnost da se obaveže ovom konvencijom u skladu sa odredbama sadržanim u prethodnom stavu.

4. U pogledu svake države pomenute u stavu 1. ili Evropske zajednice, koja docnije izrazi pristanak da se obaveže ovom konvencijom, Konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji započne po isteku perioda od tri meseca posle dana deponovanja ratifikacionih instrumenata, ili instrumenata prihvatanja ili odobravanja.

Član 46.

Pristupanje Konvenciji

1. Posle stupanja na snagu ove konvencije, Komitet ministara Saveta Evrope može, posle konsultacija sa stranama ove konvencije i pošto dobije njihovu jednoglasnu podršku, da pozove bilo koju zemlju koja nije članica Saveta Evrope i koja nije učestvovala u izradi ove konvenciji da pristupi Konvenciji na osnovu odluke, koju donese većina propisana članom 20.d) Statuta Saveta Evrope, ili jednoglasnim glasanjem predstavnika strana koji su ovlašćeni da budu članovi Komiteta ministara.

2. U pogledu svake države koja joj pristupa, Konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji započne po isteku perioda od tri meseca posle dana deponovanja instrumenata o pristupanju kod generalnog sekretara Saveta Evrope.

Član 47.

Teritorijalna primena

1. Svaka država ili Evropska zajednica može, u trenutku potpisivanja ili prilikom deponovanja ratifikacionih instrumenata, instrumenata o prihvatanju, odobravanju ili pristupanju, da precizira teritoriju ili teritorije na koje će se primenjivati ova konvencija.

2. Svaka strana može u svako doba posle toga, putem izjave upućene generalnom sekretaru Saveta Evrope da proširi primenu ove konvencije na svaku drugu teritoriju precizno navedenu u toj izjavi za čije je unutrašnje odnose ona odgovorna ili u čije ime je ovlašćena da preduzima određene korake. U pogledu te teritorije, Konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji počne po isteku perioda od tri meseca posle dana kada generalni sekretar dobije tu izjavu.

3. Svaka izjava data na osnovu jednog od dva prethodna stava može, u pogledu bilo koje teritorije precizirane u toj izjavi, da bude povučena putem notifikacije upućene generalnom sekretaru Saveta Evrope. Povlačenje stupa na snagu prvog dana meseca koji nastupi po isteku perioda od tri meseca posle dana kada generalni sekretar Saveta Evrope dobije tu notifikaciju.

Član 48.

Rezerve

Sem kada je reč o rezervama koje su ovde izričito navedene, nijedna druga odredba ove konvencije ne podleže izražavanju rezervi. Svaka izražena rezerva može biti u svakom trenutku povučena.

Član 49.

Otkazivanje

1. Svaka strana može, u svakom trenutku, otkazati ovu konvenciju na osnovu obaveštenja koje o tome dostavi generalnom sekretaru Saveta Evrope.

2. Takvo otkazivanje stupa na snagu prvog dana meseca koji započne po isteku perioda od tri meseca posle dana kada generalni sekretar Saveta Evrope primi tu notifikaciju.

Član 50.

Obaveštavanje

Generalni sekretar Saveta Evrope obavestiće zemlje-članice Saveta Evrope, svaku državu potpisnicu, svaku državu koja je strana, Evropsku zajednicu, svaku državu koja je pozvana da potpiše ovu konvenciju u skladu sa odredbama člana 45. i svaku državu koja je pozvana da pristupi ovoj konvenciji u skladu sa odredbama člana 46. o sledećem:

- a) svakom potpisu;
- b) deponovanju svakog ratifikacionog instrumenta. instrumenta o prihvatanju, odobravanju ili pristupanju;
- v) svakom datumu stupanja na snagu ove konvencije u skladu sa čl. 45. i 46;
- g) svakom amandmanu koji bude usvojen u skladu sa članom 44. i datumu stupanja na snagu tog amandmana;
- d) svakom otkazivanju učinjenom saglasno odredbama člana 49;
- đ) svakom drugom aktu, obaveštenju ili notifikaciji u vezi sa ovom konvencijom;

e) svakoj rezervi izraženoj saglasno članu 48.

U potvrdu čega su dole potpisani, propisno ovlašćeni u tu svrhu, potpisali ovu konvenciju.

Sačinjeno na Lansarotu, 27. oktobra 2007. godine, na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta podjednako merodavna, u jednom primerku koji se deponuje u arhivi Saveta Evrope. Generalni sekretar Saveta Evrope dostaviće overene prepise svakoj zemlji-članici Saveta Evrope, svim zemljama koje nisu članice a učestvovala su u izradi ove konvencije, Evropskoj zajednici i svakoj državi koja je pozvana da pristupi ovoj konvenciji."

Član 3.

O izvršavanju odredaba ovog zakona stara se ministarstvo nadležno za rad i socijalnu politiku i ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

Član 4.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije – Međunarodni ugovori”.